
Title	Bahasa penyatu bangsa ideologi pembangun negara
Author(s)	Mohamed Pitchay Gani Bin Mohamed Abdul Aziz
Source	<i>Aktivis</i> , 2007(7), 42-49
Published by	Persatuan Budaya Melayu Institut Pendidikan Nasional Kampus Townsville

This document may be used for private study or research purpose only. This document or any part of it may not be duplicated and/or distributed without permission of the copyright owner.

The Singapore Copyright Act applies to the use of this document.

This paper was archived with permission from the publisher.

BAHASA PENYATU BANGSA IDEOLOGI PEMBANGUN NEGARA

Mohamed Pitchay Gani Bin Mohamed Abdul Aziz

Bahasa Melayu menjadi bahasa kebangsaan dan bahasa rasmi sejak merdeka. Bahasa Melayu mendapat layanan dan kedudukan istimewa sebagai bahasa pengantar di seluruh sistem kenegaraan Malaysia. Ia merupakan bahasa penjana ilmu dan kemodenan di sana. Namun demikian, kedudukan sedemikian bahasa Melayu di Malaysia kian tergugat dengan terlaksananya dasar pendidikan Malaysia 1995 dan 1996 yang memberikan kelonggaran terhadap penggunaan bahasa Inggeris di institusi pendidikan swasta di Malaysia yang sebelum ini diwajibkan menggunakan bahasa Melayu.

Selanjutnya, pada tahun 2002, pemerintah Malaysia telah mewajibkan pengajaran dan pembelajaran mata pelajaran sains dan matematik dalam bahasa Inggeris bagi menggantikan bahasa Melayu kerana ledakan globalisasi yang memaksa rakyat Malaysia memahami mata pelajaran - mata pelajaran tersebut dalam bahasa Inggeris agar tidak ketinggalan dengan perkembangan pesat dunia teknologi maklumat. Sebelum itu pada tahun 1998, penggunaan sebutan baku di Malaysia telah dimansuhkan oleh pemerintah Malaysia yang menganggapnya tidak perlu. Maka media massa telah menukar semula kepada sebutan sebelum baku. Bahasa Baku telah diperkenalkan dan menjadi dasar kepada semua negara Nusantara bermula pada tahun 1985.

Cabaran selanjutnya berlaku pada tahun 2007 apabila kabinet Malaysia dengan rasminya menukar semula nama “bahasa Melayu” kepada bahasa Malaysia (Akhbar Straits Times, 06/06/07). Perubahan dilakukan atas motif membangkitkan semangat kekitaan di kalangan rakyat Malaysia yang terdiri daripada pelbagai bangsa. Ini merupakan satu gerakan politik dengan tujuan penyatuan rakyat. Istilah bahasa Malaysia sebenarnya telah digunakan sejak merdeka pada tahun 1957 oleh Tunku Abdul Rahman dengan harapan membina identiti Malaysia. Ia kemudiannya ditukar kepada “bahasa Melayu” pada tahun 1986 apabila Datuk Anwar Ibrahim menjadi Menteri Pendidikan Malaysia. Ketika itu perubahan dilakukan kerana “Bahasa Melayu” didapati lebih sesuai untuk menggambarkan warisan etnik Melayu Islam negara Malaysia yang berjumlah 60% daripada 26 juta rakyat Malaysia. Jelas sekali, bahasa Melayu di Malaysia menghadapi tekanan daripada pengaruh politik yang membawa kepada perubahan terhadap bahasa atas dasar kerelavannya dalam pragmatik bahasa di negara tersebut dan kemampuannya diselaraskan dengan keperluan dunia.

Bahasa Malaysia Lambang Imperialisme

Dalam pembangunan sesebuah negara, bahasa adalah aspek terpenting untuk menyatupadukan rakyat. Bahasa yang dipilih haruslah bersifat bahasa peribumi dan mempunyai tradisi agung. Bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan dan bahasa rasmi negara di Malaysia telah pun dipupuk sejak zaman penjajah. Ia telah melalui berbagai proses peralihan dan asimilasi serta perancangan yang terperinci oleh banyak pertubuhan dan orang perseorangan. Kini ia digunakan dengan meluas di semua institusi pendidikan, perindustrian, sektor ekonomi, perubatan, perundangan dan lain-lain lagi. Lahirnya tokoh-tokoh bahasa seperti Prof. Dato' Hjh Asmah Hj Omar, Prof. Farid Mohd Onn, Prof. Nik Safiah Abdul Karim dan lain-lain lagi membuktikan pengaruh bahasa Melayu telah mantap tarafnya sebagai bahasa kebangsaan Malaysia dan bahasa rasmi.

Hakikatnya bahawa negara Malaysia mampu bergerak dan membangun selaras dengan keperluan pembangunan dunia membuktikan bahawa bahasa Melayu yang digunakan telah memanfaatkan negara Malaysia sekaligus menjadi bukti kepada kemampuan bahasa tersebut menyatupadukan rakyat Malaysia sejak 50 tahun yang lalu. Keperihatinan tokoh-tokoh politik terhadap kepentingan peranan bahasa di Malaysia sangat jelas dengan berlakunya perubahan-perubahan terhadap status bahasa Melayu di sana. Seringkali bahasa menjadi bahan dagang dalam

pergolakan politik. Maka dapat dirumuskan bahawa nasionalisme bahasa merupakan antara intipati dalam pembangunan negara.

Perbincangan mengenai nasionalisme bahasa ini wajar difokuskan kepada negara Malaysia semata kerana, pertama sekali, ia merupakan negara ibu kepada bahasa Melayu, dan kedua, ia merupakan negara yang paling banyak berlakunya perubahan terhadap dasar bahasa Melayu. Bahasa Melayu ini juga digunakan di Singapura dan Brunei Darussalam. Namun demikian, perubahan dasar bahasa Melayu di kedua-dua negara ini tidak memberi sebarang impak atau signifikan kepada kedudukan dan kedaulatan bahasa Melayu di Nusantara berbanding dengan Malaysia. Kini, dengan berubahnya istilah bahasa Melayu kepada bahasa Malaysia, negara-negara lain di Nusantara kecuali Indonesia, akan menghadapi satu keadaan yang tidak tentu. Dalam konteks ini, sejarah nampaknya membuktikan bahawa negara Indonesia telah mengambil satu tindakan yang wajar dan berwawasan dengan merubah istilah bahasa Melayu kepada bahasa Indonesia berikutan dengan Sumpah Pemuda pada tahun 1928. Berkat ketekalan penggunaan istilah ini, bahasa Indonesia berjaya menyerantau ke peringkat global dan sehingga hari ini, mereka tidak berganjak daripada istilah tersebut.

Begitu juga dengan Singapura dan Brunei yang terus secara tekal menggunakan bahasa Melayu. Malahan Brunei dengan penuh keberanian menjadikan bahasa Melayu sebagai lambang jati diri bangsa Brunei seperti yang dimaktubkan dalam perlembagaan negara tersebut iaitu Melayu – Islam – Beraja (MIB). Dalam mana istilah Melayu itu merujuk kepada bangsa dan bahasa. Mereka tidak menggunakan Brunei – Islam – Beraja (BIM) sedangkan rakyat negara tersebut ialah rakyat Brunei dan bahasa pula sewajarnya menjadi bahasa Brunei yang digunakan dengan meluasnya di Brunei. Namun demikian, atas dasar penyatuan semangat kenusantaraan dan kesatuan bangsa dan rumpun Melayu serta menabalkan kebesaran kesultanan Melayu, maka istilah Melayu langsung digunakan. Ini merupakan satu inisiatif yang penuh wawasan dan wibawa dan pragmatik memandangkan dunia sekarang sudah berkembang kepada tahap “branding” atau memberikan jenama kepada blok-blok kawasan serumpun. Misalnya, Eropah kini menggunakan satu matawang yang sama iaitu dolar Euro. Ini penting kerana ia melambangkan penyatuan bangsa Eropah yang terpisah akibat daripada bahasa yang berbeza. Euro secara tidak langsung menyamakan kedudukan semua negara itu dari segi nilai matawang dan kekayaan.

Dengan perubahan istilah bahasa Melayu kepada bahasa Malaysia, ini bermakna bahawa bahasa Melayu sudah tiada ibunya atau mungkin boleh dikiaskan sebagai anak buangan. Jika dahulu, semua negara di Nusantara ini merujuk kepada negara Malaysia sebagai induk kepada bahasa Melayu, kini mungkinkah Brunei wajar dijadikan contoh dan panduan kepada bahasa Melayu memandangkan mereka masih menggunakan bahasa dan istilah tersebut. Mungkin ada argumen yang mengatakan bahawa perubahan istilah tidak semestinya menjejaskan perkembangan dan pembangunan bahasa Melayu. Namun demikian, jika kita lihat apa yang berlaku terhadap bahasa Indonesia, ia bukanlah sesuatu yang mustahil. Kini bahasa Indonesia semakin jauh daripada bahasa Melayu kerana ia sudah mempunyai citranya yang telah mantap dan terus berkembang dengan templat keindonesiaannya. Ini terbukti kerana di peringkat MABBIM sendiri, dalam membincangkan isu bahasa, perlu dirakamkan sebagai “bahasa Melayu/Indonesia”. Mengapa tidak disebutkan sahaja “bahasa Melayu”? Ini juga bermakna bahawa selepas perubahan dasar kerajaan Malaysia terhadap bahasa Melayu ini, maka akan timbul masalah dari segi penamaan istilah. Misalnya, adakah kini akan digunakan bahasa Malaysia/Indonesia? Atau bahasa Malaysia/Indonesia/Melayu memandangkan masih terdapat beberapa lagi negara minoriti serumpun yang masih menggunakan istilah bahasa Melayu? Jika digunakan istilah bahasa Malaysia/Indonesia sahaja, maka secara automatik negara-negara Nusantara yang lain akan gugur daripada perbincangan kerana mereka pastinya tidak menggunakan kedua-dua bahasa tersebut.

Imperialisme Bahasa

Dari perspektif imperialisme pula, adakah negara-negara lain terpaksa menggunakan istilah bahasa Malaysia sebagai ganti kepada bahasa Melayu? Sejarah telah merakamkan bahawasanya negara-negara di Nusantara ini berkilatkan Malaysia dari segi perkembangan, pembangunan dan pragmatik bahasa Melayu. Maka, kini timbul persoalan hala tuju negara-negara tersebut dari segi anutan bahasa Melayu. Bahasa Melayu mudah diterima oleh mana-mana kerajaan dan pemerintah kerana ia merupakan unsur yang neutral dan tidak berbaur imperialistik. Ia merupakan lingua franca yang dimaklumi dan diterima dengan dasar terbuka. Kini keadaan sudah amat berlainan. Walaupun para linguist akan menyatakan bahawasanya tiada perbezaan atau perubahan dari segi struktur dan konsep bahasa Melayu itu sendiri setelah ia menjadi bahasa Malaysia, namun dari segi aspek budaya dan imperialisme bahasa ia akan menjejaskan negara-negara lain. Secara tidak langsung, negara-negara lain di Nusantara kecuali Indonesia terpaksa “akur” kepada ketetapan yang dikeluarkan oleh penguasa bahasa Malaysia bukan bahasa Melayu yang merupakan satu entiti neutral.

Memang ada perbezaan antara istilah bahasa Melayu dan bahasa Malaysia. Melayu melambangkan bangsa manakala Malaysia melambangkan negara. Agak logikal bagi semua orang berbangsa Melayu dan negara Melayu menggunakan bahasa Melayu kerana faktor bangsa itu sendiri tetapi tidak logikal untuk negara-negara lain menganuti bahasa Malaysia kerana bangsa Malaysia hanya ada di Malaysia bukan di tempat lain. Ini mungkin merupakan faktor yang menyempitkan bahasa Indonesia di Indonesia sahaja kerana hanya terdapat satu bangsa dan bahasa Indonesia berbanding dengan bangsa dan bahasa Melayu yang terdapat di Brunei, Singapura, Thailand dan lain-lain lagi kerana diaspora Melayu amat luas dan sejagat.

Potensi Bahasa Serumpun

Zaman ini sebenarnya menampakkan semacam kesegaran semula terhadap potensi bahasa Melayu khususnya di Singapura. Kini Singapura telah bergerak ke arah memasyarakatkan bahasa Melayu di Singapura setelah pengalaman Tsunami di Aceh. Pada masa itu ramai askar Singapura yang dihantar ke sana mempunyai masalah memahami bahasa Indonesia kecuali askar-askar Melayu. Maka menteri kanan encik Lee Kuan Yew mengusulkan agar 15 peratus daripada rakyat Singapura yang bukan Melayu mempelajari bahasa Melayu. Maka banyak sekolah dan kelab masyarakat yang mula mengadakan kelas-kelas bahasa Melayu. Ini merupakan satu perkembangan yang menarik dan menggalakkan bagi bahasa Melayu. Ia sewajarnya dimanfaatkan oleh negara Malaysia untuk meningkatkan lagi usaha mengglobalkan pengaruh bahasa Melayu agar ia terus berkembang dan digunakan. Usulan encik Lee yang disambut baik rakyat Singapura bakal menyaksikan penambahan kepada jumlah penutur bahasa Melayu di Nusantara dalam jumlah sebanyak 600,000 penutur. Ini pastinya meningkatkan lagi taraf, harga diri dan potensi bahasa Melayu.

Selain itu dasar kementerian Pendidikan Singapura yang pro-bahasa Melayu merencanakan lagi pertumbuhan dunia Melayu Singapura terutama sekali dengan perubahan terhadap dasar pengajaran dan pembelajaran bahasa Melayu di sekolah-sekolah serta penambahan geran-geran pembangunan bahasa Melayu yang dikeluarkan pemerintah. Selain itu jumlah graduan dan sarjana pengajian Melayu di Singapura juga semakin meningkat dengan membuka lebih banyak universiti di Malaysia dalam pengajian Melayu kepada rakyat Singapura.

Dalam masa yang sama juga, terdapat usaha memperkenalkan dan membudayakan bahasa Indonesia di Singapura. Kementerian pendidikan Singapura telah memperkenalkan pengajaran bahasa Indonesia di sekolah-sekolah. Aktiviti penyerapan dan darmawisata juga diadakan antara sekolah-sekolah di Singapura dan Indonesia. Usaha ini disemarakkan lagi oleh strategi baru televisyen saluran Suria mediacorp yang mula menayangkan banyak filem-filem bersiri Indonesia di kaca televisyen Singapura. Terkini pula, MediaCorp telah membeli saham strategik PT Media Nusantara Citra (MNC) dan PT Global Mediacom (GMC) bernilai US\$183 juta (Akhbar Weekend Today 23-24

Jun 2007). MNC memiliki tiga rangkaian televisyen; Televisyen Pendidikan Indonesia, Global TV (Stesen terbaik Indonesia), dan Rajawali Citra Televisi Indonesia yang terkenal kerana mengudarkan rancangan poplarnya *Indonesian Idol*. Ia juga menerbitkan akhbar nasional Indonesia yang popular - *Seputar Indonesia* dan beberapa buah majalah. MNC juga mengendalikan 15 stesen radio di seluruh bandar-bandar besar Indonesia.

Kerjasama strategik ini akan memastikan peningkatan mutu dalam rancangan-rancangan berbahasa Indonesia di Singapura dan serantau. Mediacorp merancang mengembangkan sayap kerjasama untuk keperluan serantau. Ini bermakna bahawa Singapura berpotensi menjadi hub bagi perkembangan bahasa Indonesia di rantau ini memandangkan pihak MNC berharap untuk menjadi syarikat pertama Indonesia yang mengembangkan sayapnya di luar pasaran domestik. Usaha ini akan menampilkan perkembangan proaktif memandangkan media Singapura termasuk akhbar, radio dan televisyen semakin menonjolkan dunia hiburan dan maklumat Indonesia dalam bahasa Indonesia.

Walaupun bahasa Indonesia tidak mampu mengambil alih bahasa Melayu buat masa ini di Singapura kerana ia merupakan satu usaha baru pada alaf ini, namun dari segi dunia hiburan ia sudah menjadi satu trend untuk menikmati filem-filem dan lagu-lagu Indonesia. Sekiranya trend ini berterusan maka, potensi untuk bahasa Indonesia mendominasi dunia bahasa Melayu Singapura amatlah baik. Kajian yang dilakukan membuktikan bahawasanya 3 faktor yang menentukan kedudukan sesuatu bahasa iaitu pemerintah, pemantau dan penutur (Mohamed Pitchay Gani, 2004). Dalam konteks negara Singapura, pemerintah jelas sekali sedang berusaha menggalakkan penggunaan bahasa Indonesia memandangkan hubungan perdagangan yang strategik dengan Indonesia. Usaha MediaCorp dan pengenalan subjek bahasa Indonesia di sekolah-sekolah juga menjadi bukti akan perkembangan sedemikian. Dari segi pemantau, masih terdapat usaha memastikan penggunaan bahasa Melayu yang baik dan sesuai oleh pihak Majlis Bahasa Melayu Singapura dan pelaksanaan aktiviti-aktiviti Melayu oleh pihak Kementerian Pendidikan Singapura. Namun demikian, ini lebih bersifat meneruskan usaha dan keperluan yang ada. Keperihatinan terhadap pengaruh dan perkembangan bahasa Indonesia di Singapura masih belum ketara lagi. Dari segi penutur, mereka lebih menerima trend-trend terkini dengan berhati-hati. Walaupun mereka terdedah kepada bahasa dan pengaruh dunia hiburan Indonesia, namun setakat ini pihak media massa masih mengutamakan bahasa Melayu. Walaubagaimanapun trend ini boleh berubah kerana dasar pemerintah yang semakin agresif dalam hubungan dengan Indonesia dan keperluan komersial pada pihak media massa.

Kini bahasa Melayu sedang menghadapi tekanan dari dua penjuru. Satu daripada hegemoni bahasa Inggeris dan satu lagi daripada impak perubahan citra bahasa Melayu kepada bahasa Malaysia. Tekanan-tekanan seumpama ini akan melemahkan lagi bahasa Melayu yang sememangnya semakin kehilangan jati dirinya akibat tekanan pengaruh politik dan hegemoni bahasa Inggeris.

Bahasa Lambang Bangsa

Pengalaman bahasa Indonesia wajar dijadikan iktibar dalam membuat penilaian terhadap masa depan bahasa Melayu sekiranya perubahan dilakukan kepada bahasa Malaysia. Kajian membuktikan bahawa kini bahasa Indonesia sudah jauh berbeza daripada bahasa Melayu dari banyak aspek tatabahasa dan pragmatik bahasa (Mohamed Pitchay Gani, 2004). Selain faktor sejarah dan penjajahan, perkembangan zaman juga memainkan peranan lebih-lebih lagi setelah istilah bahasa Indonesia itu secara automatik menjadikan ia bahasa yang eksklusif daripada gugusan bahasa Melayu. Satu perkembangan terkini yang menarik ialah buku-buku bahasa Melayu yang ingin memasuki pasaran Indonesia terpaksa dialihbahasakan kepada bahasa Indonesia. Sebuah buku oleh sasterawan agung Malaysia Dr Anwar Riduan merupakan satu bukti kepada keadaan ini kerana pihak penerbit akan mengalihbahaskannya ke dalam bahasa Indonesia daripada bahasa Melayu. Ini merupakan satu petanda bahawasanya bahasa Indonesia dari segi pragmatiknya semakin jauh daripada bahasa Melayu. Selain itu, bahasa yang digunakan di televisyen Indonesia bagi rancangan hiburan dan drama agak

berlainan dan kadangkala tidak dapat difahami. Akibatnya rancangan-rancangan tersebut terpaksa diberikan sarikata Melayu agar mudah difahami penonton di Singapura. Ini belum lagi termasuk sejumlah akronim mereka yang semakin rancak bertambah hari demi hari.

Dalam pembangunan negara, bahasa melambangkan bangsa yang menguasai sesuatu negara dari segi asal-usul dan majoriti penduduk. Ini dapat dilihat dalam kes negara Jepun, China, Perancis, Korea. Bagi negara Perancis, misalnya, mereka menggunakan bahasa Perancis bukan bahasa Inggeris. Begitu juga bahasa Mandarin dan Jepun bagi negara-negara yang disebutkan. China menggunakan bahasa Mandarin sebagai satu usaha menyatukan semua dialek-dialek yang ada dan sekaligus menekankan kepentingan konsep *One China*. Bahasa memainkan peranan penting sebagai pengikat bangsa dan menanam semangat kebangsaan. Sehingga hari ini, orang-orang daripada negara-negara tersebut kurang selesa atau tidak fasih berbahasa Inggeris. Maka memartabatkan bahasa Melayu bermakna menyatukan negara-negara senusantara agar bersatu di bawah payung bahasa Melayu. Sekiranya bahasa Melayu menjadi bahasa Malaysia, Nusantara akan mula berpecah kerana kini masing-masing negara akan mementingkan bahasa sendiri sekaligus melemahkan kesatuan yang sedia ada.

Di Singapura, pemerintahnya sangat perihatin terhadap pembangunan bahasa Ibunda setiap kaum khususnya Cina, Melayu dan India. Dasar pendidikan Singapura memastikan bahawa setiap kaum mempunyai bahasa mereka sendiri yang dipelihara dan dikembangkan demi memastikan tali kesatuan sesama anggota kaum itu berkekalan. Itu sebabnya, bahasa Ibunda di Singapura lebih bersifat penatar budaya semata kerana kepentingan bahasa Ibunda dilihat sebagai sedemikian. Bagi tujuan penyatuan pelbagai kaum di Singapura, pemerintah menyemai ideologi kenegaraan yang diterima, didukung, dan disokong oleh semua kaum. Cara ini memastikan bahawa semangat setiap kaum di Singapura akan kekal kukuh dan negara Singapura makmur serta membangun. Ideologi merupakan intipati penyatuan rakyat bukannya bahasa dalam konteks negara Singapura yang bukan sebuah negara Melayu dari definisi politik dan demografinya walaupun dari aspek sejarah dan geografi ia adalah sebuah negara Melayu yang beraja dan berdaulat.

Semangat Melayu dan Ideologi Negara

Perkara yang amat dikhuatiri ialah semangat Melayu di Malaysia akan mula terhakis kerana istilah bahasa Malaysia tidak melambangkan kekuasaan politik dan semangat orang Melayu tetapi melambangkan kekuasaan politik dan semangat rakyat Malaysia yang pelbagai bangsa dan kaum. Ini amat bertentangan dengan perjuangan menentang Malayan Union semasa zaman sebelum merdeka. Usaha British ketika itu ditentang hebat oleh rakyat Melayu Malaysia kerana didapati cuba melemahkan kedudukan orang-orang Melayu dan berkompromi terhadap hak istimewa peribumi. Kini sejarah berulang lagi. Keadaan ini pernah berlaku di Singapura apabila ada pihak yang mempersoalkan kedudukan bahasa Melayu di Singapura. Encik Lee Kuan Yew dengan lantang mempertahankan bahasa Melayu. Menurutnya; "Bahasa Melayu harus kekal sebagai bahasa kebangsaan. Bahasa Melayu dalam lagu kebangsaan dan bahasa perintah semasa berbaris dalam SAF. Jika keadaan adalah sebaliknya, ia akan menghancurkan semangat Melayu di Singapura. Ia adalah simbolik. Ia mewakili sejarah kita. Biar kita kekalkannya. Ia telah berjasa kepada kita. Sekiranya ia diubah sebagai persediaan bagi satu generasi baru yang tidak belajar bahasa Melayu di sekolah-sekolah, ia akan menghancurkan semangat Melayu dalam Singapura" (Encik Lee Kuan Yew – Berita Harian, 22 Januari 1988)

Faktor mengekalkan semangat ini sangat penting sekali ditekankan. Hilangnya semangat bererti hilangnya satu tamadun. Perbuatan merubah istilah bahasa Melayu kepada bahasa Malaysia samalah dengan merubah masyarakat Melayu Malaysia kepada masyarakat Malaysia. Perbuatan ini kelihatan positif dari segi penyatuan semua kaum di Malaysia. Namun demikian, ini bukanlah satu keperluan kerana bahasa Melayu telahpun menyatukan rakyat Malaysia sejak lebih 50 tahun yang

lalu. Alasan menukar istilah terhadap bahasa Melayu kurang berteepatan kerana di Singapura sendiri, rakyatnya tetap bersatu walaupun bahasa yang menyatukan mereka pada hari ini bukanlah bahasa Melayu. Namun demikian, jika disingkap sejarah selepas berpisahanya Singapura daripada Malaysia, bahasa Melayulah yang menyatukan semua bangsa di Singapura yang membawa kepada kemakmuran kaum pada hari ini. Kini rakyat Singapura disatukan oleh ideologi negara bukan bahasa Inggeris atau bahasa Inggeris Singapura yang dikenali sebagai Singlish. Zaman telah berubah. Konsep penyatuan rakyat juga sudah jauh berkembang dari hanya berdasarkan bahasa dan bangsa semata.

Ideologi boleh menyatukan atau memisahkan. Ia juga boleh melemahkan. Masyarakat Melayu di Singapura semakin lemah dari segi asas-asas warisan budaya mereka kerana keadaan sekeliling dan sistem yang berubah begitu pesat sekali. Kini Melayu Singapura tidak lagi mempunyai hak istimewa yang pernah mereka miliki dahulu. Ini berlaku kerana perubahan ideologi dan konsep mengenai keperluan dan hak istimewa sesuatu bangsa. Masyarakat Melayu Singapura sudah kehilangan tiga ikon utama mereka iaitu Kawasan Perkampungan Melayu, Geylang Serai dan Istana Kampung Gelam. Kehilangan ini berlaku kerana Perkampungan Melayu telah dirobohkan bagi pembangunan kawasan perumahan baru yang langsung melenyapkan kawasan tersebut, Geylang Serai kini sudah dibangunkan semula sebagai satu pembangunan moden yang bakal melenyapkan kenostalgiaannya manakala Istana Kampung Gelam pula sudah diubah namanya kepada Taman Warisan Melayu setelah pemuliharaannya.

Lenyapnya pendidikan percuma pula berpunca daripada kepercayaan bahawa kini masyarakat Melayu Singapura perlu disetarakan dengan bangsa-bangsa lain dari segi hak kewujudan di Singapura. Namun demikian, masyarakat Melayu menerima segala perubahan kerana kepentingan memelihara ideologi yang telah disebutkan di dalam jiwa mereka. Hakikatnya, Singapura perlu membangun demi kepentingan kemajuan ekonomi. Konsep pembaharuan dan perubahan demi penakatan negara menjadi tunggak masyarakat Melayu Singapura. Orang Melayu Singapura masih bernasib baik kerana masih mempunyai bahasa Melayu yang diajar di sekolah-sekolah. Sekurang-kurangnya itulah sahaja yang tinggal selain bangunan-bangunan ala Melayu/Islam yang semakin abstrak.

Sekiranya negara Malaysia juga tunduk kepada tekanan bahasa-bahasa atau bangsa-bangsa lain yang inginkan suatu yang homogen, maka ia juga bakal menghadapi masalah yang sama kerana perubahan nama terhadap bahasa itu akan menjadi pemula kepada lain-lain perubahan akibat daripada desakan yang timbul. Hakikatnya, negara Malaysia ialah sebuah negara kesultanan Melayu yang unggul, maka wajar ia terus memelihara status dan kuasanya sebagai sebuah kerajaan Melayu yang besar dan berdaulat. Bahasa lambang bangsa. Jika bahasa Malaysia digunakan bermakna bangsa Malaysia yang wujud bukannya bangsa Melayu. Ini mungkin bukan matlamatnya tetapi berpotensi berlaku. Rakyat Malaysia dari pelbagai kaum tentu akur bahawasanya Malaysia ialah sebuah negara Melayu. Ini hakikat bukan buatan British. Susurgalur raja-raja dan kerajaannya dapat membuktikan. Maka tidak seharusnya ada sebarang masalah dalam meneruskan penggunaan istilah bahasa Melayu di Malaysia dan Nusantara. Merujuk kembali kepada negara-negara yang menggunakan bahasa Ibunda sebagai bahasa rasmi dan kebangsaannya, rakyat mereka dari pelbagai bangsa dan kaum juga akur dengan ketetapan sedemikian.

Bangsa Lain Ke Depan

Bangsa-bangsa Asia yang lain telah jauh ke hadapan tanpa mempertikaikan soal bahasa mereka yang mereka terima dan sanjungi. Malah, bahasa Cina dan India kini semakin mendapat perhatian dunia dan semakin ramai orang yang ingin mempelajarinya kerana nilai ekonomi yang dibawanya. Negara Britain kini membuat penyesuaian terhadap sistem pendidikan mereka dengan menjadikan bahasa Mandarin dan Urdu selain bahasa Perancis, German dan Sepanyol sebagai bahasa yang wajar dipelajari di sekolah-sekolah, atas alasan untuk meningkatkan tahap saing di dalam diri

rakyatnya sekali gus meningkatkan kemampuan saing bagi Britain (The Straits Times, 20 Februari 2007). Bahasa-bahasa tersebut dipilih kerana ia mempunyai pengguna yang ramai serta kemampuan ekonominya yang semakin ketara pada alaf ini. Negara-negara Cina dan India menjadi semakin menarik bagi pelaburan dan semakin ramai rakyat mereka bermastautin di negera-negara barat lalu menjadi pengguna barangan yang penuh potensi. Ini secara tidak langsung memaksa negara-negara barat akur kepada kepentingan bahasa kedua-dua negara tersebut. Maka pengglobalan bangsa dan sumber peribumi Cina dan India mula menampakkan hasil kepada negara-negara tersebut.

Dalam alaf baru ini, Cina berjaya memanfaatkan mekanisme sumber peribumi mereka untuk menjadi pusat pengeluaran terbesar dan termurah dunia. Sementara India telah berhasil menggunakan teknologinya untuk memanfaatkan sumber peribuminya dalam bidang aero-angkasa khususnya untuk melahirkan pakar IT sehingga menjadi pengeluar terbesar dan termurah dunia bagi kepakaran dalam bidang tersebut. Jepun pula menggunakan teknologi barat yang disesuaikan dengan teknologi peribumi untuk menghasilkan produk-produk yang lebih murah, berkualiti dan sesuai dengan hawa dan cita rasa Asia. Dari perspektif teknologi, Jepun merupakan negara Asia yang sangat maju dengan prasarana peribumi yang membantunya dalam menghasilkan teknologi yang memberi kesan kepada dunia. Kini teknologi kreatif Jepun – Anime, iaitu animasi dalam bentuk komik dan filem dalam usaha melestarikan, memartabatkan dan membudayakan budaya dan citra Jepun kepada dunia agar terus kekal dan relevan. Komik-komik ini berkembang ke dalam bentuk novel grafik dan filem yang dikenali sebagai “anime” pula mendapat perhatian dan ikutan dunia.

Negara-negara sedemikian lebih cenderung memikirkan dan menghasilkan perkara-perkara baru yang dapat dimanfaatkan dunia. Isu bahasa adalah sesuatu yang dihormati dan dianggap sebagai wadah perkembangan budaya dan intelektual. Ini terbukti dengan pencapaian mereka setakat ini. Setakat ini juga istilah bahasa bukanlah suatu isu genting kerana tiada korelasi politik dengan bahasa. Bahasa lebih dikaitkan dengan isu ekonomi dan sosial. Jepun dan Cina menghasilkan animasi bukan hanya untuk tujuan kreativiti dan keuntungan komersial semata tetapi juga untuk memelihara budaya dan warisan mereka (Mohd Pitchay Gani, 2007).

Kesimpulan

Bahasa menyatukan bangsa, ideologi menyatukan negara. Ini realiti yang harus difahami dalam menilai sebarang tindakan bersangkutan dengan perihal bangsa, bahasa dan negara. Bahasa terbukti mampu menyatukan bangsa serumpun seperti mana bangsa Melayu Singapura, Malaysia, Indonesia dan Brunei disatukan dalam satu rangkaian bahasa dan falsafah Melayu. Manakala setiap bangsa dalam sebuah negara yang sama seperti bangsa Cina, Melayu, India, dan Serani di Singapura mahupun di mana-mana negara sekalipun disatukan dengan satu idealogi negara yang mutlak.

Bahasa Melayu masih menjadi bahasa kebangsaan Singapura sehingga hari ini kerana kepentingan memelihara semangat Melayu di Singapura dan negara Singapura sebagai entiti Nusantara. Walaupun ia merupakan sesuatu yang simbolik semata namun ia tetap berfungsi dan menjadi lambang bahawa Singapura adalah sebuah komponen Nusantara atau kepulauan Melayu. Sekiranya, negara Malaysia menggugurkan bahasa Melayu dan menggunakan bahasa Malaysia, maka dalam jangka panjang, tiga kesan akan berlaku iaitu semangat generasi muda Melayu dan seterusnya akan semakin lemah, citra Melayu di Nusantara akan semakin lemah, dan Malaysia akan hilang Melayunya.

Franz Boas (Elvin Hatch dalam Brian 1996:160) pernah menilai budaya sebagai proses pembelajaran berbanding dengan kebijaksanaan. Beliau mengkonsepsualisasikan budaya sebagai sesuatu yang lengkap dan berpola yang dipelajari melalui interaksi dengan anggota lain dalam masyarakat. Manusia dipercayai akur kepada suatu bentuk budaya bukan kerana mereka bijak dalam menilai kebenaran atau keperluan sesuatu perbuatan. Mereka sebenarnya dipercayai telah menyebatkan atau mengasimilasi pola daripada kesekitaran sosial mereka selama ini.

Maka konsep meminjam pengetahuan daripada sesuatu budaya yang sedia-ada itu dan menyebatkan dengan diri kumpulan itu merupakan suatu hal yang lumrah dan tidak memerlukan sebarang kebijaksanaan. Tanpa ideologi yang jelas, bahasa Malaysia akan menjadi satu lagi bahan basahan rakyat Malaysia.

Bibliografi

- Abdullah Hassan Dan Ainon Mohd, 1994. *Bahasa Melayu Untuk Maktab Perguruan*. Kuala Lumpur: Fajar Bakti Sdn Bhd
- Asmah Hj Omar, 1979. *Language Planning For Unity And Efficiency*. Kuala Lumpur: Universiti Malaya.
- Brian M Fagan (Ed.), 1996. *The Oxford Companion To Archaeology*. New York : Oxford University Press.
- Claire Kramsch, 1998. *Language And Culture*. London : Oxford University Press.
- Ismail Hussein, 1992. *Sejarah Pertumbuhan Bahasa Kebangsaan Kita*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka.
- Mitchell Carol, "From Literary Nationalism To Literary Planning," Dalam Abdullah Hassan, 1994. *Language Planning In Southeast Asia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka.
- Mohamed Pitchay Gani Bin Mohamed Abdul Aziz, 2004. *E-Kultur Dan Evolusi Bahasa Melayu Di Singapura*. Tesis Sarjana. Universiti Teknologi Nanyang, Singapura
- Berita Harian, 22 Januari 1988, Singapore Press Holdings Group, Singapura
- The Straits Times, June 06, 2007, Singapore Press Holdings Group, Singapura.
- The Straits Times, February 20, 2007, Singapore Press Holdings Group, Singapura.
- Weekend Today, June 23-24, 2007, Mediacorp Press Limited, Singapura.